

Tomori Pál hadnagy:

SODRÓ LÁSZLÓ EZREDES ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA

ÖSSZEFOGLALÓ: *Sodró László a magyar vegyivédelem atyja. A Ludovika Akadémia elvégzése után vitézül helytállt az első világháborús harcokban, majd oktató lett a Ludovikán. Pár évvel később Németországba vezényelték, ahol vegyivédelmi tudását a kor legmagasabb szintjére emelte, és ezt a képességet Magyarországra sikeresen hozta be a Gázvédelmi Iskola, majd később a m. kir. 101. honvéd gépkocsizó vegyiharc zászlóalj parancsnokaként. A második világháborúban Budapest ostromakor az erődítési munkákat, majd a Nagykörút védelmét vezette, ahol végül szovjet fogságba esett. Többéves fogsága után megjárta a kazincbarcikai kényszermunkatábor is. A honvédség kötelékébe többet nem került vissza, nyugdíjasként halt meg 1973-ban. 2023. január 1-jétől az MH Sodró László 102. Vegyiharc Ezred viseli büszkén a nevét.*

KULCSSZAVAK: *vegyivédelem, Sodró László, MH Sodró László 102. Vegyiharc Ezred, ABV-védelem, mesterséges ködösítés, első világháború, második világháború*

A SZERZŐRŐL:

Tomori Pál hadnagy, MH Sodró László 102. Vegyiharc Ezred, ABV Védelmi Zászlóalj, ABV Támogatószázad, szakaszparancsnok (ORCID: 0009-0002-2982-5199; MTMT: 10088597)

Sodró László 1892. november 8-án született katonacsaládban, és Ladislaus Joannes Sodró néven anyakönyvezték Besztercebányán. Apja, Sodró Géza és anyai nagyapja, Palkovics Pál császári és királyi őrmester volt, apai nagyapja, Sodró József gazdatiszt az Esterházy hercegi birtokon. Egy bátyja volt, Sodró Sándor, akit szintén katonának neveltek, később ő is elérte az ezredesi rendfokozatot.

László a kassai Premontrei Katolikus Főgimnáziumba járt. Már iskolásként újságcikk született róla, ugyanis leleteket (két vaskulcsot) adományozott a Kassai Múzeumnak. Érettségi után, 1912-től a Ludovika Akadémián tanult. Bár a tanulmányi rangsor alapján 48. volt a végzett 50 gyalogos tisztből, 3 hónappal később, az első világháború alatt Ferenc József császár a „*legfelsőbb dicsérő elismerésben*” részesítette az ellenséggel szemben tanúsított vitéz magatartásért, miután a galíciai Zagörze (Lengyelország) közelében gyalogos támadás és heves tűzérzési tűz közepette is sikerült rendet és fegyelmet tartania alegységében.¹

Első beosztását és hadnagyi kinevezését a Magyar Királyi Honvédségben a munkácsi 11. gyalogezred 3. zászlóaljánál kapta meg 1914. augusztus 1-jén. 1916-ban gyalogezredén belül már a VI/20. népfőlkelő gyalogzászlóaljánál volt főhadnagy. Ekkor újabb kitérítésben részesült, mert Bedrikowcénél (Ukrajna) alegységével véres harcok árán visszaverte az ellenséges támadást, és mert Józsefwőkánál (Lengyelország) céltudatos tűzvezetéssel megállította a túlerőben lévő orosz katonák előretörését.² Gyalogezredével harcoltak Galíciában és az orosz–román fronton, az Úz folyó völgyében. Hadifogságba esett, de 1918-ban kiszabadult.³

¹ Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes Ügyek, 1914/74., 678.

² Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes Ügyek, 1916/111., 2238.

³ Levelezés Barta Krisztinával, HM HIM Hadtörténelmi Levéltár, főelőadó.

1920. június 1-jétől oktató lett a Ludovika Akadémián, viszont hamarosan, 1921. november 1-jével nyugállományba helyezték a trianoni békediktátumból következő leszerelések miatt. Arra eddig nem derült fény, hogy hogyan került vissza az Akadémiára, de 1926-ból több cikk is származik, melyben ő is szerepel. Az Akadémia szokásos ellenforradalmi ünnepségére a honvédtisztjelöltek ugyanis „*puffancsokat*” készítettek, de az utasításokkal ellentétben Gunda akadémikus rakétát szerelt egy tűzérségi repeszgránát hüvelyébe, amely a kanóc meggyújtásakor fölrobbant, és a szétrepülő repeszek halálos áldozatot is okoztak. A robbanáskor a felkészítő tanár a betegsége miatt nem volt jelen, őt Sodró László százados helyettesítette. Az ellene indított vádakat a későbbiekben ejtették, ugyanis az összeszerelésnél ő nem volt jelen, így nem is tudhatott a rakétáról.⁴

1. kép *Ludovikás tabló*

Pályája elválaszthatatlanul összefügg a magyar gázvédelem történetével. 1927. szeptember 1-jével helyezték át a m. kir. 2. honvéd gyalogezredhez. Személyi adatlapja szerint 1929-ben gáztanfolyamon vett részt Örkénytáborban, így 1930-ban már oktató a gázvédelmi tiszti tanfolyamon. Láthatóan tudatosan készítették fel a magyar gázvédelem vezetői feladataira, mivel még ugyanebben az évben Németországba vezényelték, hogy ködösítő⁵ gyakorlato-

⁴ Budapesti Hírlap, 1926. 02. 16., 203.

⁵ „A harc egyes fázisaiban alkalmazott mesterséges ködösítést az igen fejlett tűzgépek hatása alóli védekezés tette szükségessé. A mesterséges ködösítés sohasem rejtőzést pótló, csak rejtőzést kiegészítő, ezen formájában támadásban és védelemben egyaránt használható. A kellő időben és helyen alkalmazott mesterséges köddel nagy és súlyos veszteségektől óvhatjuk meg csapatainkat és viszont aránylag csekély veszteséggel nagy eredményeket érhetünk el.” Sodró László: Mesterséges ködösítés alkalmazása. Magyar Katonai Szemle, VII. évf. 1937/4., 141.

kon vegyen részt Königsbrückben, tanulmányozza a ködösítő eszközöket és állomásokat Drezdában, csapatszolgálatot teljesítsen Potsdamban, elvégezze a gáziskolát Berlinben és megismerje a vegyi harcanyagokat Hamburgban.

Szabó Sándor így ír róla: „Sodró László százados tanulmányútja befejeztével összefoglaló jelentést készített és azt a honvédség akkori főparancsnokának, Kárpáti Kamillo altábornagynak, valamint a vezérkar akkori főnökének, Röder Vilmos altábornagynak terjesztette elő. A főparancsnok a jelentés áttanulmányozása után Sodró László századost kötelezte, hogy tanulmányútja alapján dolgozza ki a megindulási szervezetet oly módon, hogy az a vegyiharc-alakulatok magja legyen, biztosítva annak fokozatos és időszerű fejlődését, országbejárása során tegyen javaslatot a vegyiharc-alakulatok gyakorlóterének elhelyezésére, dolgozza ki a gyakorlótér berendezésére szükséges terveket a fokozatos fejlődés figyelembevételével, a sürgősségi sorrend feltüntetésével, és tegyen javaslatot a honvédség egyéb fegyvernemeinek gázvédelmi kiképzésére. A feladat elvégzésére két hónap került engedélyezésre, mely idő alatt a szolgálat alól Sodró századost felmentette és az ország bejárásához szükséges időre egy gépkocsit biztosított. Két hónap leteltével Sodró százados javaslatot tett a gázvédelmi iskola és egy tanszázad felállítására, a gyakorlótér kijelölésére és kiépítésére, illetve létesítenek a gyakorlótéren: vegyi-harcanyagraktárt, fürdőállomást, minden útfajtából egy-egy 50 m-es aszfalt-, beton-, makadám-, földút útszakaszt, állandó őreépületet, meteorológiai állomást. A tanfolyamok levezetésére tanmenetet dolgozott ki. Gáz szakelőadói tanfolyam levezetését látta szükségesnek a vegyesdandárok műszaki parancsnokai és szakelőadói részére – feladatuk az alárendelt alakulatok gázvédelmi kiképzéseinek irányítása volt. Ezredek, önálló zászlóaljok állományából vezényelt 1-1 fő tiszt részére 2 hetes tanfolyamot javasolt, ahol a felkészítés az alakulatok gázvédelmi kiképzésének tervezését, szervezését célozta meg. Polgári szervek részére levezetendő speciális tanfolyamokat hajtott végre, szakterületüknek megfelelően orvosoknak elsősegélynyújtást a gáztámadások esetén, gázsérültek gyógyítására, ipartelepek vezető mérnökeinek az ipartelepek gázvédelmének megszervezésére, gázvédelmi szolgálat ellátására, tűzoltóknak a beosztott állomány gázvédelmi kiképzésének megszervezésére, valamint a tűzoltóság közreműködésére gáztámadás során fertőzött területek fertőtlenítésében.”⁶

1932 októberében kinevezték az újonnan létrehozott Gázvédelmi Iskola parancsnokának. A terület annyira új volt, hogy a rendelkezésre álló kiképzőszemélyzet is kiképzésre szorult. Első körben őket oktatta Sodró László százados, majd ezek a tisztek és altisztek adták tovább a tudást a bevonuló legénységnek a megismert felszerelésekről és eljárásokról.⁷ 1932 és 1937 között több publikációja jelent meg a Magyar Katonai Szemlében a gázharckiképzés és a mesterséges köd alkalmazásának témaköreiben.

1937. október 1-jétől a gázvédelmi zászlóalj parancsnoka Piliscsabán. 1938 októberében nagyszabású gyakorlatot tartottak a budapesti Szabadság téren. A vegyi szennyeződést olajpermettel szimulálták, aminek észleléséről jelentést kaptak. Hangos szirénázással vonultak ki a helyszínre.

„Az első kocsikról gumiruhákba öltözött, gázálcós felderítők ugrottak le, kezükben vegyianyagszóróval. [...] Minden hangtalanul folyik. Egy szó sem hallatszik a téren, az utasítások jelek útján történnek. A fertőzött területeket feldöntő osztagok teleszórják feltűnő színű vegyszerrel. Nyomukban ecsettel a kezükben újabb osztagok jönnek: körülhatárolják a fertőzött területet. [...] A gyakorlat alatt Sodró László alezredes, a gázvédelmi alakulatok

⁶ Szabó Sándor: A gázvédelmi- és vegyiharc-szolgálat megszervezése, felállítása a Magyar Királyi Honvédségben. Hadmérnök, 2010/1., 143. http://hadmernok.hu/2010_1_szabos2.pdf (Letöltés időpontja: 2023. 05. 25.)

⁷ Uo. 144.

parancsnoka magyarázta a védőeljárás egyes részleteit. [...] A gyakorlat minden mozzanata nagyon jól sikerült.”⁸

1938. november 1-jétől az egységet m. kir. 101. honvéd gépkocsizó vegyiharc zászlóaljnak nevezték át, melynek továbbra is Sodró László alezredes a parancsnoka egészen 1943. szeptember végéig.

A zászlóalj 1940-ben Horthy Miklós kormányzó parancsára vonult be Bihardiószegre, és „felszabadulást vitt 22 év óta rabbilincsből élő erdélyi magyar testvéreinek”⁹ Ott országzászlót avattak és emlékoszlopot állítottak, ami a mai napig is áll. A Carol-vonal robbantásos bontásával alakulata segítette a „magyar földet bitorló vasbeton szörnyeket méltó végükhöz”¹⁰

1942-ben Újvidéken és környékén razziaát, azaz tömeges igazoltatást rendeltek el a helyi szerb partizánok kiszűrésére. A razzia – állítólagos fegyveres ellenállás következtében – vérengzésbe torkollott. Sodró László alezredes a razzia idején épp Újvidéken tartózkodott. Amint tudomást szerzett a tömeges vérengzésről, kérdőre vonta a razzia főparancsnokát, aki ennek hatására rendelte vissza a razziában részt vevő személyeket.¹¹

Sodrót 1943. október 1-jével nevezik ki műszaki felügyelőnek és vegyiharc műszaki parancsnoknak ezredesi rendfokozatban. Ezzel a budapesti védelmi erődítések vezető alakjává vált. 1944 nyarán ködösítő századokat állított fel. Budapest ostroma alatt részt vett a város védelmében műszaki csoportjával, mely több zászlóaljat foglalt magában. Erődítést végeztek Pest külvárosában, a Csepel-szigeten és a budai Duna-part teljes hosszában. Zömük a Nagykörút védelménél esett el vagy került fogságba.¹²

November elején alakulata a Margit híd robbantásra való szerelését kapta feladatul. November 3-án egy német főhadnagy „kihívó módon” Sodró László ezredestől a híd átadását követelte. Sodró ezen a magatartáson olyannyira felháborodott, hogy azonnal bevonta a híd magyar robbantó különítményét, és elfelejtette átadni a robbantási vázlatot, illetve az átadott robbanóanyagról és gyújtóvezetékéről sem kért elismervényt. Nem sokkal később rájött tetének horderejére, és felkereste a főhadnagyot, akitől sikerült megszereznie a német átadási parancsot és az elismervényt, majd átadta a robbantási vázlatot. Addigra azonban a német különítmény már elkezdte átvizsgálni az érzékeny robbanóberendezéseket és -tölteteket, valószínűleg túl erős áramú vezetékvizsgáló műszerrel. November 4-én délután két órakor a híd csúcsidejében felrobbant, sok civil és 40 német utász életét követelve. A német parancsnok öngyilkos lett az esemény után, Sodró Lászlót pedig november 1-jével visszamenőleg – rangfenntartás nélkül – felmentették a szolgálat alól.¹³

2. kép Portré 1940-ből

⁸ „Gáztámadás” a Szabadság téren. Az Est, 1938. 10. 09., 4.

⁹ Bártfai Szabó László: Kelet-felé. A m. kir. 101. honvéd gépkocsizó vegyiharc zászlóalj emlékalbuma. 1940, 2. Uo. 6–7.

¹¹ Magyar Szó, 1946. 10. 26., 3.

¹² Szabó Péter: Magyar honvéd alakulatok. Magyar Honvéd, 1995. 01. 06., 42.

¹³ Görgényi Dániel: Egy híd halála. Honvédségi Szemle, 1967. február, 88–89.

A védekezés során szovjet fogságba esett, és a 7265-ös számú táborban¹⁴ tartották fogva, ahonnan 1949-ben sikerült hazatérnie. 1951 és 1953 között Kazincbarcikán volt kényszer-munkatáborban, és 1200 sorstársával együtt a Borsodi Vegyi Kombinátot építették.¹⁵ 1953-ban megnősült, felesége Kontz Erzsébet lett, gyermekük nem született.

A honvédség kötelékébe többet nem került vissza, de még a hatvanas években is tartotta a kapcsolatot az első világháborús ezredtársaival, akik később is szeretettel emlékeztek rá mint emberséges vezetőre, katonáit és az épített értékeket kímélni törekvő személyre. 1973. december 10-én halt meg. Sírja a Farkasréti temető 25-ös parcellájában található. 2023. január 1-jétől az MH Sodró László 102. Vegyiharc Ezred büszkén viseli nevét.

Sodró László kitüntetései:

- Magyar Érdemrend tisztikeresztje;
- Magyar Érdemrend lovagkeresztje;
- Ezüst Katonai Érdemérem kardokkal;
- Bronz Katonai Érdemérem kardokkal;
- Magyar Vöröskereszt Érdemkeresztje;
- Kormányzói Dicsérő Elismerés Magyar Koronás Bronzérem;
- Károly-csapatkereszt;
- Nemzetvédelmi Kereszt;
- Háborús Emlékérem kardokkal és sisakkal díszítve;
- Tiszti Szolgálati Jel;
- Felvidéki Emlékérem;
- Erdélyi Emlékérem;
- Délvidéki Emlékérem.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bártfai Szabó László: *Kelet-felé. A m. kir. 101. honvéd gépkocsizó vegyiharc zászlóalj emlékalbuma*. 1940.
- Budapesti Hírlap, 1926. 02. 16.
- „Gáztámadás” a Szabadság téren. *Az Est*, 1938. 10. 09.
- Görgényi Dániel: *Egy hid halála*. Honvédségi Szemle, 1967. február.
- Hazaérkezett a huszonötzredik hadifogoly is! *Kis Ujság*, 1948. 07. 07.
- Levelezés Barta Krisztinával, HM HIM Hadtörténelmi Levéltár, főelőadó.
- Levelezés Illyésfalvi Péterrel, HM KÖF főosztályvezetővel.
- *Magyar Szó*, 1946. 10. 26.
- Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes Ügyek, 1914/74.
- Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes Ügyek, 1916/111.
- Sodró László: *Mesterséges ködösítés alkalmazása*. Magyar Katonai Szemle, 1937/4., VII. évf.
- Szabó Péter: *Magyar honvéd alakulatok*. Magyar Honvéd, 1995. 01. 06.
- Szabó Sándor: *A gázvédelmi- és vegyiharc-szolgálat megszervezése, felállítása a Magyar Királyi Honvédségben*. Hadmérnök, 2010/1. http://hadmernok.hu/2010_1_szabos2.pdf

¹⁴ Hazaérkezett a huszonötzredik hadifogoly is! *Kis Ujság*, 1948. 07. 07., 1.

¹⁵ Levelezés Illyésfalvi Péterrel, HM KÖF főosztályvezetővel.